30.

Q. D. B. V.

MANVDVCTIONIS
AD
VERAM THEORIAM MORBORVM PRAXINQVE CLINICAM

SPECIMEN IV.

DE

PARALYSI ET PHRENITIDE

PRAESIDE

IO. IAC. IANTKE

MED. DOCTORE
SERENISS. DVCIS SOLISBACO-PALATINI
CONSILIARIO ET ARCHIATRO
THEORIAE PROF. PVBL.

PLACIDAE PHILIATRORVM DISQVISITIONI
EXPONET

DAVID FRANCISCVS HEZEL
HALA-SVEVVS.

AD DIEM I. APRILIS CIↃ IↃCCXXX.

ALTORFII
TYPIS IOD. GVIL. KOHLESII ACAD. TYPOGR.

Q. D. B. V.

CAPVT QVINTVM.

DE PARALYSI.

§. I.

Apoplexiam utplurimum excipit *Paralyſis*, quæ eſt motus voluntarii in una vel pluribus corporis partibus Abolitio, cum ſenſus itidem vel plenaria amiſſione, vel imminutione, vel deprauatione coniuncta, ab Atonia partium fibroſo-muſculoſo-nervearum originem habens.

§. II. *Subjectum* hujus morbi primarium *Nervus* eſt, vel in ſua origine, vel inſertione & progreſſu: hunc enim non modo generale ſenſus Organon eſſe, verum etiam ab ejusdem blanda tenſione, fluidique nervei libero tranſitu & influxu ad partes fibroſo-muſculoſas omnem motum dependere, in præced. capite probauimus.

§. III. Quamprimum igitur Nervi vel in dicta ſua origine, vel inſertione & progreſſu comprimuntur, aut relaxantur & flaccidi fiunt, fluidumque illud nerveum libere non tranſit, aut debite ad partes influit, ſtatim Atonia partium gravis vel levis ſequitur, ſenſusque ac motus imminuuntur, & tandem pereunt.

§. IV. Atque hanc *Atoniam* partium *Cauſam proximam* hujus morbi eſſe ſupra §. I. diximus.

§. V. Hæc vero inducitur variis de cauſis, *antecedentibus* dictis, quarum tamen *primaria* eſt *fluidi nervei ſubtiliſſimi*

liſſimi tranſitus & influxus per nervos ad partes denegatus & *interceptus.*

§. VI. Intercipitur autem & denegatur influxus ille potiſſimum ob tres cauſas I. *Ob Principii nervorum compreſſionem:* II. *Nervorum relaxationem & III horum obſtructionem.*

§. VII. *Compreſſio Principi nervorum* accidit, quando ſanguis extravaſatus (inpr. poſt laeſiones & lacerationes cerebri violentas,) prædicto principio nervorum ſuperincumbit, illudque comprimit, unde poſtmodum omnis influxus fluidi ſubtiliſſimi nervei ad partes impeditur, membraque ſenſu & motu privantur: cuius rei notabile Exemplum proſtat Eph Nat. Cur. Cent. 9. & X. obſ. II. de puero XII. Annorum paralytico facto, cui ponderoſa 5. librarum tegula ex ſublimi tecto ruens cranium in ſiniſtro latere fregerat, magnumque vulnus inflixerat, imo ipſum cerebrum tam graviter læſerat, ut, dum pro mortuo ad ædes chirurgi deferebatur, largiſſimi arteriarum ſanguinem in arcus ejaculantium rivuli proſilientes conſpicerentur, cerebrique unus alterque gyrus tunicæ ſuæ illapſus (pia tamen matre adhuc inveſtitus,) cerneretur eousque propendens, ut non ſolum meram exhibuerit corticis cerebri ſuperficialem lamellam, verum etiam profundius paulo excuſſam candicantis ſubſtantiæ ſtamina oſtentarit, non ſine ſingulis diebus novo cerebri, et quidem nitidisſime candicantis propulſi, facto diſpendio: hoc inſuper præ cæteris notatu dignum fuit, quod puer quamprimum ulnis excipiebatur, vacillationem oſſium cranii fractorum exhibuerit, digitos manuum arctius mox conſtrinxerit, magnaque vi ſpaſmos extremorum paſſus fuerit, cum ſenſuum plenaria amiſſione, et *dextri lateris ſubita Reſolutione.*

§. VIII. Similiter & reliqui humores p. n. in cerebro collecti ſtagnantes, aut extravaſati ratione ponderis ſui, dum Principium ſpinalis medullæ aggrauant, premuntque, fluidi nervei ſubtiliſſimi influxum ad partes ſufflaminare valent: ſic

Eph.

Eph. Nat. Cur. Dec. I. obſ. 14. refertur de Nauta quodam ſtipitis inſtar ſine loquela & motu lateris ſiniſtri decumbente, parum comedente, et continuo fere dormiente, nec ullo modo excitando, tandem demortuo, quod in ejus capite poſt mortem examinato cranium apparuerit fere totum, inpr. in dextro latere, carie profunda exeſum, imo pone os temporale dextrum ad cerebrum usque foraminulentum: ipſum autem Cerebrum in eodem latere non exiguam quantitatem puris cocti ad ventriculum usque dextrum penetrantem, continens.

§. IX. Hæ & ſimiles obſervationes edocent, hemisphæria cerebri non e directo corporis partibus, ſed per decuſſim potius reſpondere, ita quidem, ut hemisphærio cerebri dextri lateris p. n. affecto, Paralyſis ſiniſtrum latus occupet, & vice verſa affecto hemiſphærio cerebri ſiniſtro, eadem dextrum latus afficiat. plura vid. ap. Io. Mariam Lanciſium de Mortib. Subitan, pag. 231. & ſeq. Harder. Apiar. obſ. 78.

§. X. *Relaxatio IIdo Nervorum* fit, quando poſt prægreſſam Apoplexiam, Epilepſiam, aut alium morbum gravem & dolorificum Nervi vel plane relaxantur, aut ſaltem flaccidi fiunt, unde ſenſus et motus vel in totum abolerur, aut ſaltem imminuitur.

§. XI. *Nervorum IIIio Obſtructio* evenit, quando particulæ heterogeneæ tartareo-ſalinæ acres & ſcorbuticæ, vel ſalſæ & acidæ in M. S. exſuperantes, non modo ipſum fluidum nerveum vitioſum conſtituunt; verum etiam poros & canaliculos nervorum obſtruunt, quo minus dicta lympha nervea debite ad partes deferri queat: hinc partes muſculoſæ robore ſuo vitali orbatæ, neceſſario motu & ſenſu privantur.

§. XII. Non deſunt equidem inter recentiores Doctores Viri celeberr. qui obſtructiones Nervorum in dubium vocant, credentes, impoſſibile plane eſſe, Nervos a materia quadam obſtrui poſſe, cum ex ſubtiliſſimis fibrillulis ſint compoſiti, quas

 ſubti-

ſubtiliſſimum illud fluidum ſpirituoſum & elaſticum duntaxat tranſeat, vid. Ill. Frid. Hoffm. Medicin. conſultator. Part. 6. Dec. V. Caſ. 9. pag. m. 351. Verum non deſunt alii, qui priori ſententiæ inhærere malunt, reputantes, Nervos non modo poſſe, verum etiam revera ſæpe obſtrui: quando a ſanguine impuro & craſſo, impurum quoque & minus elaſticum fluidum nerveum in cerebro ſecernitur, quod deinceps ipſorum nervorum canaliculos (alias pervios,) omnino obſtruere valet: interim ipſi credimus antea dictas obſtructiones nervorum ſæpius Aſylum eſſe ignorantiæ, quo Inſcitiam ſuam & in morbis dignoſcendis & dijudicandis Imperitiam abſcondere & tueri valent Medici nonnulli.

§. XIII. Præter autem jam adductas cauſas antecedentes potiores, ſymbolum ſuum porro conferunt.

α. *Status plethoricus, & habitus corporis obeſior.*

β. *Diſpoſitio hæreditaria & naturalis.*

γ. *Temperamentum ſeroſo-pituitoſum.*

δ. *Affectus dolorifici ſpaſticique acerbi*, ex gr. *Epilepſia, Arthritis, Podagra, Colica* M. N. C. Dec. II. A. I. obſ. 81. Dolores meſenter. M. N. C. Dec. I. A. I. obſ. 59. *Artuumque extremor.* M. N. C. Dec. II. A. VII. obſ. 109.

ε. *Criſes non bene ſuccedentes*, aut *impeditæ.*

ζ. *Morbi prægreſſi* minus *dextre & funditus* curati, ſed potius *ſuppreſſi* & *repulſi* v. gr. *Variolæ* M. N. C. Dec. I. A. IV. & V. obſ. 9. D. III. Lotich. Lib. II. Cap. I. obſ. XV. A. IV. pag. 2. *febres* Lentil. Miſcell. Medico-pract. part. II. pag. 585. M. N. C. dec. II. A. II. obſ. 156. *affectus* it. *rheumatici, eryſipelacei, Scabioſi* & *ædemata* pedum, Rhod. Cent. 3. obſ. X. lues ♀ea Wepf. obſ. 147.

§. XIV. Huc porro ſpectant, η. *Vermes*, Miſc. N. C. Dec. II. A. V. obſ. 19. pag. 15. app. & Dec. III. A. III. obſ. 104. Venena, Philtra &c. M. N. C. Dec. II. A. VIII. Obſ. 225.

It.

It. θ. *Excreſcentiæ*, v. gr. *gibbus* M. N. C. Dec. I. A. II. obſ. 230. Et ι. denique *Læſiones* & *Violentiæ* externæ v. gr. *Ictus*, *Lapſus*, *Contuſiones* graviores Eph. N. C. Cent. 9. & X. obſ. 8. app. Harder. Apiar. obſ. 31. Helwich. Obſ. phyſico-medicar. obſ. 50. *Vertebrarum Dislocationes*, & *articulorum luxationes* Eph. N. C. Cent. 9. & X. obſ. 8. app. Harder. Apiar. obſ. 78. *Contractura*, & *Diſtorſiones partium* vel ab ipſa nativitate, aut a morbo graviori prægreſſo, relictæ. *Vulnera Capitis profunde nimis inflicta*, Harder. Apiar. obſ. 31. *Nervorum punctura & diſciſſiones*, *Morſusque Animalium iratorum* Rhod. Cent. 3. obſ. 89.

§. XV. Denique *Cauſarum procatarcticarum* mentio injicienda eſt, inter quas I. loco offendimus *Aerem*: quemadmodum autem Aer magnam vim habet humores æque ac ipſas partes ſolidas molles valide alterandi, commovendi, recreandique, ſi temperatus eſt: Ita e contra ſi intemperatus, & vel pluvioſus, vel nebuloſus, vel frigidus eſt, aut variis particulis heterogeneis Sulphureo-ſalino-acribus it. calcareis, mercurialibus, antimonialibus, arſenicalibus &c. refertus, multum ad producendum & augendum hunc hoſtem conducere poteſt; hinc etiam eſt, quod ii, qui in *ædibus noviter exſtructis*, aut *hypocauſtis recenter calce viva* aut *gypſo obductis*, habitant, vel in *aquis* multum degunt, uti Piſcatores, Lotrices &c. vel *alio modo ſub dio* vitam agere coguntur, præ aliis huic morbo obnoxii ſint: vid. M. N. C. Dec. I. A. I. obſ. 84. Dec. II. A. VIII. obſ. 9. Helwig. obſ. 48. Lentil. Eteodr. Med. pract. pag. 459. & 667. Et Miſcell. Medico-pract. part. 1. pag. 60.

§. XVI. Idem fatum ſæpius experiuntur ii, qui *loca ſubterranea* inhabitant, vid. Caſp. Pezold. in ſuis obſervat. obſ. 2. aut alio modo in *officinis* Aurifabrorum, Stannariorum, Typorum fuſorum, figulorum &c. vitam tranſigunt.

§. XIVI. Succedit II. *mala victus ratio*; ſi nimirum *Eſculenta*

ſculenta in ſe & ſua natura vitioſa jam ſint, ut non modo ventriculum, verum etiam alias partes nervoſas graviter offendant, tonumque earum & robur naturale deſtruant & evertant; vel ſi in *quantitate nimia ingerantur*, ventriculum, vicinasque partes aggravent, premantque, unde functiones naturales, inpr. autem Digeſtio & Chylificatio impediuntur, conſequenter ex vitioſa chyloſi obſtructiones pertinaces meſenterii, colicæque diræ paſſiones proveniunt, quæ tandem in paralyſin abeunt.

§. XVIII. Eadem fere eſt ratio *Potulentorum*, ſi *vitioſa* & *corrupta* ſint, uti vina acida lithargyrio dulcificata, M. N. C. Dec. III. A. 4. obſ. 92. pendulaque, aut *per fermentationem non ſatis depurata*, aut *manifeſtum acorem foventia*, uti ſunt vina novella muſtacea, it. nimis ſulphurata, & ſua natura auſtera; nec non cereviſiæ non ſatis defæcatæ, it. aquæ limoſæ &c. Præ aliis autem notari merentur *Potulenta quævis actu frigida corpore æſtuante ingurgitata*; vid. Helwig. obſ. 49. Miſc. Nat. Cur. Dec. III. A. III. obſ. 104. It. vinorum ſpirituoſorum alias in ſe optimorum, *Abuſus, Ebrietasque conſueta.*

§. XIX. Suo ordine nunc ſequuntur III. *Motus* & *Quies*, ſi nimirum modum excedant; cujus rei manifeſtiſſimum Exemplum habemus in Literatis, aut qui vitam antea agilem cum ſedentaria commutare coguntur vid. Eph. N. C. Cent. I. & II. obſ. 147. aut corpus ſub magnis itineribus aut aliis laboribus continuis fatigant.

§. XX. Idem dictum eſto IV. de *Somno* & Vigiliis, ſi immoderata ſint, teſtificante Hippocr. ſect. II. Aph. III.

§. XXI. Magnum porro damnum inferunt V. *Evacuationes naturales* v. gr. hæmorrhagiæ Narium, hæmorrhoides, menſes *emanentes* atque *ſuppreſſæ*; aut *conſuetæ* v. gr. V. S. Scarificat. Purgat. Sudat. &c. *intermiſſæ*: Siquidem exinde ſtatus plethoricus facile inducitur, contra quem deinceps varias

rias

rias ſanguinis eluctatorias commotiones Natura equidem inſtituit, quæ tamen raro admodum finem optatum conſequuntur, quemadmodũ ex altera parte *Euacuationes nimiæ ſanguinis, ſeri lymphatici ſeminisque* maxime ad Paralyſin diſponunt quando partes nutrimento ſuo debito orbatæ, flacceſcunt, & tandem Atoniam contrahunt.

§. XXII. Majoris adhuc momenti ſunt VI. *Animi pathemata*, utpote quæ Animam facile turbare, & ad motus anomalos, imo plane perverſos ſuſcipiendos incitare ſolent; uti ſunt *Ira*, *Terror*, *Mæror* & *Triſtitia*: ſic in ſpecie M. N. C. Dec. I. A. IV. & V. obſervatio 9. fidem facit, ex audito triſti nuntio feminam quandam ita perterritam & conſternatam fuiſſe, ut ſubito paralytica facta, ad mortem usque permanſerit. vid. Act. phyſ. med. N. C. Vol. I. obſ. 240.

§. XXIII. In quantum denique VII. *Medicamenta* vel per ſe *incongrua*, aut *minus dextre adhibita* ſymbolum ſuum conferant, præ aliis commonſtrare poſſunt *purgantia* illa *draſtica* exhibita, utpote quæ Paralyſis mox excepit Inteſtinorum &c. vid. Eph. Nat. Cur. Cent. 5. & 6. obſ. 34. & Io. Helwig. obſ. 53.

§. XXIV. De *Operationibus chirurgicis* VIII. ſine Judicio aut Circumſpectione adhibitis paralyſin facile inducentibus non opus eſt, ut verba faciam; nemo enim neſcit temerarios auſus Balneatorum & Barbitonſorum noſtri ſeculi, qui nimis arroganter omnia in ſe ſuſcipiunt, aſt ſæpe tam infelici ſucceſſu, ut loco auxilii ſperati, ex nervorum aut tendinum læſione paralyſes fere incurabiles proveniant. Miſc. Nat. Cur. Dec. III. An. 9. & X. obſ. 247.

§. XXV. *Ratione Differentiarum* & quidem

I. *Modi afficiendi* Paralyſis eſt vel *univerſalis* M. N. C. Dec. I. A. II. obſ. 231. Dec. III. A. 7. & 8. pag. 73. app. vel *particularis alterutrius* ſaltem *lateris*, nunc *dextri*, M. N. C. Dec. III. A. 7. & 8. obſ. 203. nunc *ſiniſtri*, Timæus

Epiſt. medicinal. L. I. Ep. 7. vel denique *hujus* vel *illius* tantum *partis* v. gr. *Capitis in dextro latere*, M. N. C. Dec. II. A. VIII. obſ. 98. *Oculi* & *Palpebrarum*, M. N. C. Dec. I. A. 4. & 5. obſ. 210. Act. phyſ. med. N. C. vol. I. obſ. 140. & 240. Timæus d. I. Epiſt. I. *Linguæ*, M. N. C. Dec. I. A. 4. & 5. obſ. 128. Dec. III. A. 7. & 8. obſ. 91. *Colli*, M. N. C Dec. I. A. III. obſ. 324. *Gulæ*, M. N. C. Dec. II. A. III obſ. 48. & *Oeſophagi*, Eph. N. C Cent. I. & II. obſ. 147. *Brachii ſiniſtri*, Eph. N. C. Cent. I. & II. obſ. 196. *Pedum*, M. N. C. Dec. I. A. I. obſ. 84. *Crurum*, Eph. N. C. Cent. 9. & X. pag. 447. app. *Inteſtini recti*, Eph. N. C. Cent. 5. & 6. obſ. 34.

2. Alia porro eſt vel *perfecta*, ubi ſenſus & motus plane abeſt: Alia autem *imperfecta*, ubi ſenſus aut motus Indicia ſuperſunt.
3. Ratione *Gradus*, alia *gravis* eſt, alia *levis*.
4. — *Exitus*, alia *curabilis*, alia *incurabilis*.
5. — *Partis affectæ*, alia *eſſentialis*, alia *conſenſualis* &c.

§. XXVI. *Diagnoſtica Signa* addere vix opus eſt: Siquidem ſi una corporis pars, vel plures ſimul ſenſu aut motu, aut utroque ſimul priventur, Paralyſin adeſſe quilibet cognoſcit.

§. XXVII. *Prognoſis* declarat affectum hunc non modo in ſe *gravem* eſſe, præpr. ſi cauſa in capite, aut circa partes colli ſuperiores, vid. M. N. C. Dec. II. A. III. obſ. 48. aut ipſam ſpinalem medullam hæreat, verum etiam utplurimum *diuturnum*, *Curatuque difficilem* exiſtere, idque eo magis, ſi Paralyſis ſit gravis & perfecta, partesque reſolutæ omni calore deſtitutæ ſint, aut corpus impurum, ſenile, aut a prægreſſis morbis jam debilitatum exiſtat, M. N. C. Dec. I. A. 6. & 7. obſ. 134. aut denique a violentiis externis, *Caſu*, *Ictu*, *Contuſione Nervorum abſciſſione* & *dilaceratione* &c. ortum duxerit, tunc enim ob ſupervenientem Gangrænam aut Sphacelum lethalis

thalis eſſe ſolet: vid. M. N. C. Dec. I. A. III. obſ. 66. Eph. N. C. Cent. 9. & X. obſ. 8. Interim ſpes Reſtitutionis quædam ſupereſt, ſi Paralyſis ſit imperfecta & levis, it. ſcorbutica, vel a cauſa externa producta: Si ætas ſit juvenilis, nec ipſa Natura ex tædio a Curatione abhorreat, ſed potius auxiliatrices manus porrigat, & vel febrem excitet, vel largam diarrhœam, aut urinæ profluxium, copioſum, aut aliam crileos ſpeciem perfectam vel imperfectam, producat. Salutem inſuper oſtendit Tremor & dolor in membro paralyſi debilitato, & ſi poſt inunctionem calidam puſtulæ ſuboriantur. vid. Ill. Frid. Hoffm. Diſſ. de Morbb. ex Atonia cerebri nervorumque naſcentibus.

§. XXVIII. In *Curatione* equidem *Indicatio palmaria* eſt, *ut partes Atoniam paſſæ ſuo reſtituantur tono;* verum ſæpiſſime præter votum & bonam intentionem nihil ſupereſt: interim ne ægrotus omni deſtituatur auxilio, ad ſequentes indicationes reſpiciendum erit.

I. *Ut cauſæ principaliores atoniam inducentes quantum poſſibile removeantur, emendentur;*

II. *Partes & nervi reſoluti iterum roborentur & firmentur.*

§. XXVIIII. Quoad I. *Indicationem* Medicus, & quidem in *ipſo Paroxyſmo* ante omnia abundantiam humorum reſpiciat, ut nim: pro nunc illam imminuat, conſequenter ulteriorem compreſſionem nervorum, atque ab hinc inductam relaxationem eorum inhibeat, tædiumque Naturæ agentis antevertat.

§. XXX. Hunc in finem ſtatim V. S. & quidem ſatis larga, præprimis in latere oppoſito, in uſum vocanda erit, eoque magis ſi conſtiterit, Evacuationem aliquam ordinariam & naturalem emanſiſſe, aut conſuetam intermiſſam fuiſſe;

§. XXXI. Quod ſi autem ex *Erroribus* in *diæteticis commiſſis* paralyſis fuerit exorta, ſtatim *Emeticum* exhibere

 con-

convenit; ſiquidem ab hoc non modo primæ viæ repurgantur, verum etiam ex diſſitis locis humores impacti & lenteſcentes ſtagnantes, dum Corpus valide concutitur, evocantur, unde humorum motus antea ſufflaminatus iterum excitatur, tonusque fibrarum labeſcens quodammodo reſtituitur.

§. XXXII. Dum autem hæc adhibentur, juvabit inſigniter revellendi fine *Clyſtere* aliquo ſtimulante alvum ſubducere, atque ſic craſſioribus & copioſis humoribus exitum parare: Etenim imminuta humorum copia, partium ſolidarum mollium robur quodammodo redintegratur, liquidorumque motus magis acceleratur.

§. XXXIII. Ceterum multum juvabit in ipſo paroxyſmo Paralyticum ad ambulandum ſolicitare, aut etiam quomodocunque trahere, imo per intervalla partes paralyſi tactas, commovere.

§. XXXIV. Quod ſi autem Medicus ex relatione adſtantium, it. habitu corporis ſpongioſo & laxo, vel cachetico, it. temperamento ſeroſo-pituitoſo probe cognoverit, partic. ſeroſas & acres it. tartareo-ſalinas, in M. S. exſuperare, partiumque robur deſtruere, ſine temporis diſpendio ſtatim *medicamentum purgans* propinare licebit, ut ſcilicet abundantia humorum ſeroſo pituitoſorum educatur; quo in caſu præ aliis commendamendamus Pilul. ex MPilul. Tartarear. Schröd. & Bont. Aloephang. Marocoſt. Arab. Coch. addito Mercurio dulci vel Reſin. Jalapp. parandas, quibus ſtimuli loco Troch. Alhand. addi poterunt.

§. XXXV. Quoad II. *Indicationem* commendari merentur Salia Volatilia 🝆ſa nervinis maritanda, qualia ſunt (ut delectum faciamus,) ipſum Sal Volatile 🝆ſum Sylvii, Liqu. C. C. ſuccin. Spiritus C. C. Cephal. Aug. Caſtor. compoſ. Londinenſ. & egreg. antepilept. Leidenſ. Salis-Armoniaci ſuccin. lavend. anthoſat. ſaſſafraſſat. Elix. Cephal. Wedl. Tinctura L.

ſaſſafr.

ſaſſaffr. compoſ. Bat. Eſſ. Succin. Caſtor. Pulv. it. antapopl Brandenburg. & Hoffm. Specif. C. Mich. Succin. alb. ppt. Spec. diambr. diamoſch. dianth. diaxyloaloës, & in ſpecie lumbrici terr. qui licet ingratiſſimi ſint ſaporis, attamen magni uſus, & qui facile cum conſerva quadam in formam Electuarii redigi, vel ad modum ab Excell. Klaunigio in Noſocom Charit. præſcriptum pag. 91. commode exhiberi poſſunt.

§. XXXVI. *Inſignis* porro *utilitatis* ſunt *Infuſa pugillaria* ex Radic. & Herbis Cephalico-nervinis parata, & loco Thee hauſta, v. g. Rad. Pœon. Doron. Chin. Caryophyll. Irid. flor. Herb. Beton. ſalv. Meliſſ. Verben. Veron. Chamædr. Flor. Anth. Tiliæ Cheir. Paralyſ. Stœchad. arab. Viſc. quern. &c.

§. XXXVII. Præter autem hæc interna, *externa* quoque in ſubſidium vocari debent, v. g. *Cæſio cum urticis* it. *frictiones* cum pannis aſperis *Embrocationes*, *ſinapiſmi* &c. hac tamen cum cautela, ne partes nimium incaleſcant, aut inflammationem concipiant, facile enim ob motus tonici, alias ſanguinem propellentis, defectum, ſphacelus induci poteſt.

§. XXXVIII. Rectius proin commendantur *fotus* ex herbis & radicibus cephalico-nervinis, vino incoctis, parati, quibus partes reſolutæ foveri & deinceps inungi poterunt ſpiritibus variis v. gr. Spir. Lumbric. terr. Formicar. Serpill. Matrical. vini paralyt. Mynſ. & convulſiv. Geilfus. it. Aqua Anhaltin. & Regin. Hungar. &c. vel Oleis & Unguentis v gr. ol. Lumbric. terr. Hirund. Lond. Moſchelin. Petræ, Laurin. de Caſtor. comp. Aug. Colocynth. Ungv. Nervin. de Arthan. Axung. human. Adipeque muris montani &c. atque hæc linimenta Ill Fr. Hoffmannus c. l. Spinali medullæ potius, quam affecto membro inungere jubet.

§. XXXIX. Laudem quoque haud fucatam promeruerunt *Balnea ex* formicis, aliisque nervinis paranda e. gr.

Rec. Acerv. formicar. (ſi haberi poterit cum ovis) integrum, vel dimidium, includ. ſacculo lineo raro, mox adji-

adjiciantur Turion Abiet. Pini, herb. Majoran. Chamæpyt. fol. & flor. Paralys. aa. Mij. Roriſmar. Salv. aa Mj. Bacc. Juniper. ℔iß. ⊕i cr. ℔j. Sulphuris citr. ℔iß. MS. atque ſaccus injiciatur in ahenum, & c. ſ. q. aquæ pro balneo decoquatur.

Poſt egreſſum autem membra paralytica ſequ. inungantur Spiritu:

Rec. Baccar. Juniper. ℥ß. Maſtich. el. Piper. nigr. aa. ʒij. Mſ. f. pulv. groſſ. cui in vitro anguſt. colli ſuperfund. Spir. vini opt. ℥iiij Juniper ℥ij. ſtent in Digeſt. per 6. horas, dein f. Colat. atque in hac frigida ſolv. Sapon. ven. raſi ʒij. D. S. *Kräfftiger Spiritus in die Glieder wärmlicht einzureiben.*

§. XXXX. Quodſi autem *Linguam* paralyſis occupet, tunc ſtatim *venæ* ſub lingua incidantur, hac tamen adhibita cautela, ut prius vena in brachio ſecetur, ne majus damnum ex priori eveniat, deinceps autem Ol. Caryophyllor. deſt. vel Cinam. Saccharo addtum ſub lingua detineatur, vel Dcto quodam herbarum & radicum Cephalico-nervinarum in vino facto, os ſæpius eluatur, & deinceps ſequens Oleorum Mixtura M. N. C. Dec. III. A. 7. & 8. pag. 155. commendata, in uſum vocetur.

Rec. Ol. Majoran. deſt. ʒiß. Succin. deſt. ℈j. Anthos deſt. ℈ß. Balſ. vitæ gtt. 5. Ms. dr. *Sr. die Zunge damit anzuſtreichen.*

Et M. N. C. Dec. A. IV. & V. pag. 129. ſequ. laudatur Mixtura.

Rec. Mithridat. Dam. ℥ß. Extr. Caſtor. ℈j. ▽. Apopleɗt. ʒij. ol. Lilior. convall. deſt. Roriſmar. deſt. aa. gtt. 5. Syrup. de ſtœchad. ℥j. MS. Dr. Sr. *Kräfftige Mixtur die Zunge und den Gaumen fleiſſig damit zu beſtreichen.*

§. XXXXI. Quodſi vero Paralyſis ex *diſpoſitione humorum ſcorbutica* ſit pronata, tunc antiſcorbuticis & nervinis huic malo obviam eundem eſt, vid. M. N. C. Dec. III. A. II. obſ. 207.

§ XXXXII. Si denique Paralyſis ex *Colica* fuerit exorta, tunc præmiſſis univerſalibus V. S. nim. & Purgantibus, Diaphoretica blanda nervinis maritata apprime convenient, qualia ſunt ſpecif. C. Mich. Pulv. n. temper. antimon. diaphor. ſuccin. alb. ppt. Sacch. Lact. Magneſ. alb. Tinctura it. L ſaſſafr. comp. Bat. Cort. aurant. antimon. tartar. & quæ omnibus palmam reddit dubiam Anodyn. B Jo. Maur. Hoffmanni it. Eſſ. Succin. Trifol. fibr. Pini antiſcorb. Liqu. C. C. ſuccinat. Spiritus Salis Armoniaci ſuccin. aniſat. cochlear. & Nitr. dulc.

§. XXXXIII. Singularem quoque præſtant opem infuſa pugillaria inſtar Thee hauſta e. gr.

Rec. Rad. Sarſæpar. Chin. Tarax. Bardan. Caryophyllat. Raſur. Cort. & Lign. Saſſafr. aa. ℥j. fol. Salv. Meliſſ. aa. Mij. Beton. Chamædr. aa. Mj. Viſc. quern. Cort. Winter. aa. ʒiij. ſem. Fœnic. dulc. Aniſi ſtell. aa. ʒj. Incis. & cont. gr. m. Dr. ad uſum.

Ante decubitum autem ſeqq. exhib. Pilulæ

Rec. Extr. Trifol. fibr. Sarſæparill. compoſ. Bat. aa. ℈jv.
Schacarill. Ariſtol. r. v. aa. ℈ij.
Caſtor. gr. Xij.
Pulv. Lumbric. terr. ppt. ʒij. ♁ij ♂ial. diaphor.
Succin. alb. ppt. aa. ʒj.
♁is nat. ppt. ʒß. Croc. opt. ℈j.
⊖. volat. Succin gr. viij. Mſ. c. Tinct. anodyn. Hoffmanni f. Pilul. inaur. D. S. *Lindernde Pillen XV auf einmal.*

§. XXXXIV.

§. XXXXIV. Laudari inſuper merentur *ſucci herbar.* rec. v. g. Beccabung. Cochlear. Naſturt. aquat. cum vino expreſſi & propinati. evolv. M. N. C. Dec. III. A. II obſ. 207.

§ XXXXV. Quibus denique *Auxiliis extra Paroxyſmum* internis externisve ægris ſubvenire liceat, *Dyſcraſiam* nim. *humorum* corrigendo & copiam ſubducendo, parteſque muſculoſo-nerveas roborando, quilibet prudens Medicus, habita ratione Temperamenti, & Vitæ generis, proſpiciet. Vid. Jo. Helwig. obſ. 47.

§. XXXXVI. Ad reliquias autem mali delendas nihil præſtantius eſſe dicit Ill. Fr Hoffmannus d. l. Thermis Carolinis, hac tamen cum cautela uſurpandis, ne in acceſſione mali, vel ingraveſcente eodem, vel ubi caput imbecillum eſt, cura ineatur, malumque in pejus ruat. Vid. Hildan. Cent. V. obſ. 6.

§. XXXXVII. Singulariter quoque proſunt Thermæ Wisbadenſes, Embdenſes, & præ omnibus aliis Balneum ſerpentinum non procul Francofurto diſſitum, germ. *das Schlangenbad* dictum.

CAPVT

Capvt Sextvm.
DE
PHRENITIDE.

§. I.

CVm *Delirium* generale nomen ſit, omnemque Mentis alienationem ſignificet, variasque ſpecies ſub ſe comprehendat, prout nim. functiones nobiliores, & inprimis Judicium, læduntur; ita impræſentiarum de ea delirii ſpecie agemus, quæ græcis vocatur φρένεσις aut φρενῖτις, & eſt delirium vehemens cum febre acuta, pervigilio, furore, riſu, clamore, aliisque vehementioribus ſymptomatibus ſtipatum, a ſanguine ſulphureo-ſalino-bilioſo tenui & acri ad meninges, ipſiusque cerebri poros & meatus, majori in copia delato, ſubſiſtente & in refluxu ſuo impedito, vaſa ultra modum diſtendente, atque Inflammationem eryſipelaceam ibidem pariente.

§. II. Vtuntur equidem nonnulli Autores, Hippocratem ſecuti, vocabulo παραφροσύνη, atque ſub ea omnem Mentis alienationem, ſive a plaga, juxta ſect. 7. aph. 14. ſive a ſanguinis profuſione, ſect. ejusd. Aph. 9. exortam intelligunt: Verum bene notandum, quod vox παραφροσύνη omnem Mentis alienationem comprehendat, quæ fit cum aut ſine febre, quæ tamen ultima ad nos non pertinet.

§. III. Conſiſtit adeoque proprie affectus hic in *Inflammatione Meningum*, aut *ipſius Cerebri*, undecunque illa fuerit exorta, vel *ſponte* & *idiopathice*, ex ſubitanea & repentina congeſtione ſanguinis, v. g. poſt repentinas hæmorrhagiarum ſuppreſſiones, aut violentas capitis concuſſiones, M. N. C. Dec. II. A. V. obſ. 7. vel *ſymptomatice* in febribus acutis,

ex concurſu repentinarum commotionum congeſtoriarum, quas Veteres communiter *raptum humorum ad caput* vocarunt.

§. IV. *Subjectum* hujus morbi ſunt *Meninges*, dura ſcil. & pia Mater, & quandoque ipſum Cerebrum: etenim hæ partes facile data occaſione inflammantur, quoniam plurimis inſtructæ ſunt vaſis ſanguiferis.

§. V. *Cauſam proximam* Phrenitidis jam notavimus, ſanguinem ſcil. ſulphureo-ſalino-bilioſum tenuem & acrem, majori in copia ad meninges Cerebrumque delatum & ſubſiſtentem, aſt in refluxu ſuo, aut excretione a natura intentata, impeditum, vaſa ultra modum diſtendentem, atque inflammationem eryſipelaceam dictis in locis parientem.

§. VI. Inter *Cauſas antecedentes* autem locum habent:

1. *Plethora ſeu ſanguis quantitate gravativa peccans.*
2. *Exſuperantia partic. ſulphureo-ſalino-acrium in M. S expanſarum.*
3. *Sanguinis Evacuationes incongrue aut intempeſtive adhibitæ.*
4. *Criſes non bene ſuccedentes, aut impeditæ.*
5. *Aetas junior, activaque.*
6. *Cephalalgiæ crebræ & diuturnæ.*
7. *Morbi prægreſſi male curati* v. g. febres adſtringentibus ſuppreſſæ, Arthritis Podagraque repulſa, Gonorrhœa, fluorque albus nimis cito cohibitus. vid. Fontan. Curat. & Reſponſ. lib. I. p. 21.
8. *Venena*, it. *Philtraque* propinata, Salmuth. Cent. 1. obſ. 47.
9. *Læſiones externæ*, v. g. Ictus, lapſus, Contuſio, Vulnus &c.

§. VII. *Cauſarum procatarcticarum* cenſum ſubeunt ſeqq.

1.) *Aer nimis calidus, radiique ſolares caput diu ferientes;* it. *repentinæ ex calido in frigidum, vel frigido in calidum factæ mutationes, Regimenque præprimis in morbis plus juſto calidius.*
2.) *diæta calidior & vinoſa.* Rhod. Cent. 1. obſ. 41.
3.) *Motus nimius, atque exinde inductæ nimiæ corporis defatigationes.*
4.) *Vigiliæ nimis diu continuatæ.*
5.) *Humorum laudabilium nimiæ profuſiones*, aut
6.) *Evacuationum ordinariarum & conſuetarum ſuppreſſiones aut Emanſiones, hincque inductæ translationes* ad caput in viris hæmorrhoidariis Horſt. lib. II. oc. 26. & regurgitationes in feminis ex menſtruis aut lochiis ſuppreſſis Horſt. lib. II. obſ. 25.
7.) *Animi Pathemata* graviora v. gr. Ira, Moeror & triſtitia M. N. C. Dec. I. A. 6. & 7. obſ. 54. Camerar. ſyllog. memorab. Cent. X. hiſt. 52. Lang. oper. P. III. pag. 36.
8.) *Abuſus Medicamentorum Volatilium* & *opiatorum ſternutatoriorumque* M. N. C. Dec. II. A. II. obſ. 31.

§. VIII. *Ratione differentiarum* alia eſt

Idiopathica, ubi febris & inflammatio uno tempore & opere concurrunt, quæ tamen ſpecies admodum rara eſt: alia autem

Symptomatica ſeu *conſenſualis*, quando inflammatio in remotioribus corporis partibus v. g. Pulmone, Pleura, Diaphragmate, Ventric. Epate, Liene, Teſtibus, utero &c. vid. Eph. N. C. Cent. 7. & 8. obſ. 9. hæret, & cerebrum ſaltem per conſenſum nervorum, & impr. paris vagi octavi afficitur, Actusque Animæ rationales turbantur.

§. IX. *Signa* quod attinet, ea *duplicia* ſunt: alia enim *imminentem*, alia *præſentem* phrenitidem indicant.

§. X. *Imminentem Phrenitidem* præſagiunt. 1.) Vigiliæ immodicæ 2.) Dolores capitis acerbi & perdurantes. 3. Oblivio rerum antea factarum cùm turbulentis reſponſionibus. 4.) Exiguum potus deſiderium. 5.) Garrulitas inſolita nimiaque loquendi promptitudo plus minus audax & cum ferocia. 6.) Arteriarum pulſus magnus in temporibus. 7.) fauces aridæ cum lingua nigricante.

§. XI. *Præſentem* autem commonſtrant. 1.) Delirium continuum cum febre acuta conjunctum. 2.) Carotides impetuoſiſſime pulſantes. 3.) Venarum capitis Turgeſcentia, temporumque ſaltus. 4.) Faciei rubor inſignis. 5.) Oculi torvi & ſcintillantes. 6.) Violentia in adſtantes, & laborioſum erumpendi conamen. 7.) Vrina tenuis alba, quandoque rutilans, aut ſanorum ſimilis.

§. XII. *Prognoſin* quod concernit, in genere notandum, omnem Phrenitidem ſemper periculi plenam eſſe, dubiique eventus, quoniam ex numero morborum acutorum eſt, juxta Hippoc. ſect. II. Aph. 19. quæ niſi ante quartum diem reſolvatur & diſcutiatur, in gangrænam & ſphacelum abire ſolet teſtif. Hippocr. ſect. 7. aph. 50. Hinc etiam Bonetus in phreniticis nunc ſideratam duram vel piam matrem, nunc ſuperficiem cerebri inflammatam & ſphaceloſam, notavit.

§. XIII. *Mala* proin *ſigna* ſunt. 1.) continua & furioſa dementia cum vigiliis perpetuis. 2.) Tranſitus in pathemata ſoporoſa, aut affectus ſyncopticos. 3.) Vrina prius abunde colorata, poſtea alba & tenuis, aut naturali ſimilis. 4.) Alui & Vrinæ pertinax retentio. 5.) Tremor, Rigor, ſtridor dentium, convulſiones, ſingultus, 6.) ſi in principio morbi de dolore in bulbis oculorum conquerantur. 7.) ſi facies ſit cadaveroſa, & reſpiratio ſumme difficilis. Hippocr. ſect. 4. aph. 40. 8.) ſi colores varii ante oculos appareant, & objecta peregrino colore ſint inveſtita, Hipp. ſect. 4. aphor. 49. 9.) ſi narium ſtillicidium

dium ad paucas guttas duntaxat accidat, ſudorque particularis ſuperveniat. X. ſi in ſequiori ſexu Menſium fluxus coincidat, XI. ſi decumbentes in ipſo morbi vigore manſueſcant, & pacati fiant. XII. ſi ægri nihil deglutire velint. XIII. ſi Echo & Bombilus aurium, Bombilo apum murmurantium ſimilis, ſuperveniat.

§. XIV. *Salutis* e contra *ſpes* quædam affulget, ſi debito tempore & die evacuatio quædam critica per Nares, ſudorem, urinam alvumque ſuccedat, vid. Loſſius obſ. 9. Rhod. Cent. I. obſ. 42. aut per metaſtaſin materia morbifica ad partes glanduloſas pone aures ſitas amandetur, quod eo magis ſperare licet, ſi circa aures murmura ſtrepitus vel ſonitus obſervetur.

§. XV. *Curatio* ad ſequentes indicationes dirigenda erit.

I. *Vt ulterior ſanguinis copioſioris & acrioris affluxus ad cerebrum & meninges inhibeatur.*

II. *Orgaſmus humorum attemperetur.*

III. *Staſis inflammatoria reſolvatur & diſcutiatur.*

IV. *Virium, ſymptomatumque ratio habeatur.*

§. XVI. Quoad I. *Indicationem* ante omnia V. S. & larga quidem, nunc in vena jugulari externa, vid. M. N. C. Dec. II. A. IX. obſ. 173. nunc frontali aut ſublinguali adminiſtranda eſt, quam tamen ſemper præcedat V. S. in brachio vel etiam in pedibus inſtituta.

§. XVII. Alii, præeunte Panarolo Pentecoſt. I. obſ. 19. magis commendant *Arteriotomiam*; cum vero hanc non ſatis tuto ubique celebrare liceat, loco hujus, ad præceptum Cæl. Aureliani, *ſcarificatio* vel in *toto capite*, vel ſaltem in *Naribus* inſtitui poterit. vid. Ill. Stahlii propempticon inaugurale de ſcarificatione Nar. Aegyptiaca, vel loco hujus *bacillus exilis acutus*, aut *culmus ſtramineus*, naribus validius adigatur, aut

penna in formam ſtellæ efformata iisdem intrudatur & circumducatur, ut ſanguis proritetur vid. Zacut. Luſitan. L. 1. Hiſtor. princ.

§. XVIII. Laudari quoque merentur *Hirudines* non modo *venis hæmorrhoidalibus*, ſi ex intercepto hæmorrhoidum fluxu phreneſis fuerit exorta, applicandæ, verum etiam ipſis *temporibus* aut pone *aures* apponendæ.

§. XIX. Eandem indicationem, præeunte Hippoc. lib. III. de Morb. reſpicit II. *Alvi ſolutio:* hac enim mediante humorum motus magis deorſum dirigitur; laudantur eapropter *Enemata* ex paregoricis & refrigerantibus parata, quæ tamen ſemper ingrediatur nitrum. Ill. autem Frid. Hoffm. hoc in morbo maxime commendat potiones mannatas, ex Mannæ ℥iiij. in ſero lactis ſolutis cum Crem. tartari ʒj nitri ʒß. & ol. amygdal. dulc. ℥j paratis, & in diſſert. compendioſ. & clinica Praxis inflammation. c. cautelis inſcripta Idem Ill. vir extollit pulverem ſeq. Rec. Auri fulmin. ℈ß. Arcan. duplic. ʒij. MS. pro una doſi in cerevisia calida butyrata. Acutiſſimus autem Bagliv. Prax. Med. lib. 1. p. 102. expertum commendat pulverem Cornachin. cum diluente decocto quodam exhibendum.

§. XX. Magnum quoque uſum hic præſtant *ſuppoſitoria* quodammodo acria intruſa.

§. XXI. Revellendi fine III. proſunt *Frictiones* cum pannis aſperis, in partibus inferioribus inſtitutæ, it. IV. *Veſicatoria* aut V. *Cataplaſmata rubefacientia* plantis pedum imponenda ex Raphan. communi radula raſo, nitro & ſale communi, vel pulvere ad ſinapiſm. & fermento pro panificio uſitato paranda; vel VI. *Pediluvia* ex refrigerantibus & paregoricis concinnanda.

§. XXII. II. & III. Indicat. omnium optime proſpiciemus *alterantibus*, *Spirituoſis* præprimis, it. antiſpaſmodicis, antifebrilibus, camphoratisque remixtis, inter quæ apprime com-

commendamus pulv. antiſpaſmod. & temper. Ill. Stahl. & N. O. Magneſ. alb. C. C. philoſ. præp. Antimonium diaphoret. Mater Perlar. ocul. & chel. 69. Cinab. nativ. & Antimonii, ſpecif. C. Mich. nitrum depurat. Antimoniat. roſat. papaverin. & tandem ipſam camphoram, ex quibus omnibus deinceps variæ formulæ concinnari poſſunt. Sic B J. M. Hoffm. ſequentem pulverem in uſu fuiſſe recordor Rec. nitri depurat. vel perlat. ℥ß. Camph. gran. iiij. MS. Dr. ſic in duodecuplo ad totid. chart. Sr. *Hitzdämpffende Pulver* 1. *Briefflein auf einmal.*

§. XXIII. Conducunt porro *reſolvendi ſcopo* Mixt. ſimpl. Eſſ. Alexipharm. Stahlii. ſcord. Spiritus C. C. fuligin. theriacalis camphor. Bezoardic. &c. attamen in refracta & ſæpius repetita doſi exhibita.

§. XXIV. Attemperant inſuper *Emulſiva* ex ſem. frig. major. papav. alb. &c. ▽is aut decoctis convenientibus parata, aliaque *humectantia* v. g. decoct. Hord. C. C. C. Diacitr. Mynſ. it. flor. & fruct. ſerum lactis citrat. tamarindinat. &c.

§. XXV. Præter autem commemorata hæc interna, externa quoque in uſum vocanda ſunt, inter quæ ab Autoribus commendatur pulmo vituli adhuc calidus, capiti raſo applicatus, vel in hujus defectu gallina vel columba per medium diſſecetur & adhuc calida ſimili modo adhibeatur, vel ſpir. Vini camphoratus cum ol. L. Rhod. & Eſſ. Caſtor. mixtus ſedulo collo & Nuchæ admoveatur.

§. XXVI. Quoad IV. *Indicationem* denique cum ea potiſſimum ad *virium conſervationem* directa ſit, *Analeptica* omnem abſolvent paginam; laudari tamen præ ceteris merentur pulv. cordial. n. o. Analept. Mind. Solaris Hallens. ſpecies cord. temper. & de Gemm. ſtig. ſolut. perlar. ſicca, aq. concord. temper. & de Gemm. ſtig. ſolut. perlar. ſicca, aq. con-

addítis

additis ſyrup. convenientibus, v. g. Acetoſ. citr. Contrajerv. pap. papav. rh. Cort. Citr. Julep. gemmat. Nor. It. Cliſſ. Antimoniali, Spiritu nitri & Vitrioli vel ſucco citr. rec. expr. Julapia aut mixturæ parari poterunt: Etenim Cel. Sydenham rectiſſime ſuo jam tempore monuit, Phreniticis plus interdum ſuccurrendum eſſe analepticis, quam ſanguinis miſſione.

§. XXVII. Dum circa analeptica hæreo, lubet inſimul in gratiam boni publici communicare Mixturam vere cordialem magni quondam feliciſſimique Practici B. J. Maur. Hoffm. qua in morbis periculoſis optimo cum ſucceſſu ſemper uſus eſt.

Rec. Cort. Citr. ext. rec. flav. ℥j ſacch. cand. alb. ℥ß.
Contunde ad formam pultis affundendo ſeorſim.
∇. Ceraſor. nigr. Flor. Tiliæ. Scorzon. aa ℥j.
C. C. citrat. l. e. Typh. Cerv. ℥iß.
Cordial. frigd. Cinnam. flor. cord. aa. ℥vj.
Vini Granator. ℥ij, Colat. adde
Syrup. Contrajeru. Rubi. Id. aa. ℥ß.
Succi Citr. rec. expr. q. S. pro grato acore D. S. *Kräfftiger Citronen Julep.*

§. XXVIII. Tandem quod ſymptomata, quæ a Medico ſpecialiter conſiderari & removeri debent, concernit, cum ea præ reliquis ſint vigiliæ, intenſiſſimique capitis dolores &c. utrique optime proſpicere licebit *interne* per antea commendata attemperantia nitroſa, analeptica, antiſpaſmodica, anodinaque emulſiva & papaverina (cum opiatis enim tanquam infidis remediis non niſi circumſpectiſſime agendum) *externe* autem per unguenta, linimenta, epithemataque varia Capite I. jam propoſita.

Quis